

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДІАТОРІВ

Євгеній Володимирович ГЛУЩЕНКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Сьогодні судовій системі України доводиться функціонувати в умовах значного перевантаження, яке підкріплюється значним кадровим дефіцитом. Так, до прикладу, сумарна нестача суддів по країні — понад 30%, однак в деяких судах недоукомплектація ще більша — станом на грудень 2022 року, в апеляційних судах всієї України вакансій навіть більше, ніж працюючих суддів. За таких умов, особливо важливим завданням законодавця є розвиток інституту медіації, який допоможе не тільки зменшити навантаження на суддів, але й сприятиме забезпеченню режиму верховенства права та законності в країні.

Так, медіація – це процес переговорів щодо вирішення спірного питання, до якого залучається нейтральна третя сторона – медіатор (посередник), що проводить цей переговорний процес, вислуховує аргументацію сторін з приводу суті спору й активно допомагає їм зрозуміти власні інтереси, оцінити можливість компромісів і самостійно прийняти рішення, що задовольнило б їх. Тобто медіація є одним із так званих альтернативних (позасудових) способів врегулювання спорів, ефективність якого надзвичайно висока в усіх країнах, у яких запроваджено цей інститут [1, с.65]. Т. І. Шинкар під медіацією розуміє альтернативну судовому процесу форму досудового або позасудового або позапроцесуального вирішення спорів і врегулювання конфліктів, яка добровільно обирається їх сторонами (або призначається уповноваженим органом), з метою досягнення ними угоди й яка в рамках структурованої процедури передбачає обов'язкову наявність третьої сторони (неупередженого і нейтрального медіатора), обраної за взаємною згодою сторін спору чи конфлікту, що не уповноважена приймати власні рішення за будь-яку зі сторін конфлікту, але покликаної надати професійне комплексне (різностороннє) сприяння справедливому вирішенню / врегулюванню конфлікту / спору і приведення конфліктуючих сторін шляхом медіації до стабільного та конструктивного діалогу, що в результаті призвів до компромісної, стійкої та такої, що взаємно влаштовує сторони згоди для досягнення цілей запобігання або редукування конфлікту, усунення його детермінантів, підвищення ефективності його вирішення, скорочення витрат на вирішення конфлікту / спору та / або відмови від судового розгляду конфлікту / спору, припинення вже розпочатого розгляду та/або зниження обсягу домагань [2, с.43-44]. Перевагами інституту медіація, на слушну думку Г.М. Степанової та Н.П. Григорчук, є наступні: дозволяє вирішувати конфлікти шляхом активного залучення сторін конфлікту; враховує інтереси обох сторін конфлікту; створює можливість діалогу між потерпілим і правопорушником; трансформує боротьбу між людьми у спільну діяльність із розв'язання конфлікту не суперницьким шляхом; сприяє

розвитку почуття відповідальності у правопорушника; дає можливість швидкого і більш реального відшкодування заподіяної шкоди; надає правопорушнику можливості для виправлення; зміцнює традиції миротворчості та розвиває співчуття; сприяє вихованню суспільства і вкоріненню у ньому гуманістичних цінностей; частково звільняє правоохоронні та судові органи від перевантаження провадженнями та дає можливість зосередитися на більш серйозніших правопорушеннях; заощаджує державний бюджет і час професіоналів юриспруденції; конфіденційність процедури [3].

Таким чином, медіація — це позасудова процедура врегулювання конфліктів, у якій нейтральний посередник (медіатор) допомагає сторонам досягти взаємно прийняттого рішення. Медіатор не приймає рішення за сторони, а лише сприяє діалогу, знижує напруженість і допомагає знайти компроміс, що задовольнить обидві сторони. А відтак, ключовим суб'єктом медіації є медіатор. Медіатор – це особа, завданням якої є надання допомоги сторонам для досягнення примирення у спорі. Медіатор не наділений повноваженнями на прийняття рішень, а його роль та значення у процесі визначається такими позиціями: 1) забезпечення зворотного зв'язку між сторонами спору, щоб вони змогли зрозуміти перспективи розв'язання конфлікту та з'ясувати головні потреби й інтереси один одного в наявному спорі; 2) раціоналізація переговорного процесу між сторонами; 3) спонукання сторін конфлікту до напрацювання щодо переговорів принципового підходу і знаходження рішень, які загалом відповідають їхнім головним інтересам, а в окремих випадках і на прохання сторін – внесення суттєвих пропозицій, спрямованих на стимулювання, спрямування сторін до досягнення згоди [4, с.35]. Діяльність медіатора має чітко визначену мету, досягненню якої передують вирішення низки завдань.

Мета, пише З.Є. Шершньова, є складовою поведінки та усвідомленої діяльності особи, виражається в передбаченні наслідків дій, визначенні шляхів досягнення потрібних результатів за допомогою конкретних засобів. Поняття «мета» може тлумачитися як мотивація, бажання, напрям чи спосіб. У контексті управління мета розглядається як передбачувана ідея, яку можна реалізувати. У практичному визначенні цілей акцент робиться на спрямованості на інтеграцію зусиль, об'єднання різнобічних дій як окремої особи, так і організації, для формування впорядкованої системи або процесу. Мета є вихідною точкою, яка визначається системою взаємодії між суб'єктом та об'єктом управління, оскільки їхні взаємовідносини відображають взаємозв'язок мети, засобу та результату [5, с. 205]. З точки зору психології мета - це те, до чого прагне людина, для чого вона працює, за що бореться, чого хоче досягти в своїй діяльності. Без мети не може бути свідомої діяльності. Цілі людської діяльності виникли й розвивалися історично, в процесі праці, їх зумовлюють суспільне життя, умови, в яких живе людина. Вони залежать від ролей, які виконує людина, суспільних доручень, від її розвитку та індивідуальних особливостей. Цілі бувають близькі та віддалені. Віддалена мета реалізується в низці ближчих, часткових цілей, які крок за кроком ведуть до здійснення віддаленої мети в перспективі [6].

Отже, мета – це кінцевий, бажаний результат, якого прагне досягти медіатор в процесі здійснення своєї діяльності. А відтак, з огляду на запро-

поновані вище визначення, метою діяльності медіатора є сприяння мирному, ефективному та добровільному вирішенню конфліктів між сторонами, з урахуванням інтересів кожної з них. Медіатори прагнуть знизити емоційне напруження та забезпечити конструктивну взаємодію, допомагаючи сторонам знайти рішення, яке сприятиме збереженню або відновленню відносин та запобіганню ескалації конфлікту. З огляду на зазначену мету, завданнями медіації є наступні: 1) забезпечити нейтральність та об'єктивність в процесі врегулювання конфлікту, без надання переваги жодній зі сторін; 2) створити умови для відкритого та конструктивного обговорення проблеми, щоб сторони мали змогу висловити свої інтереси і потреби; 3) допомогти учасникам у чіткому визначенні та розумінні їхніх справжніх інтересів, а не лише позицій чи вимог; 4) сприяти безпечному середовищу, де сторони можуть відчувати себе впевнено у вираженні своїх поглядів і пропозицій; 5) прийняти рішення, які б задовольнили потреби та інтереси обох сторін і сприяли досягненню компромісу; 6) гарантувати приватність процесу та захистити конфіденційність інформації, що обговорюється під час медіації; 7) заохотити сторони до самостійного прийняття рішень і відповідальності за результат, без нав'язування рішення медіатором.

Список використаних джерел:

1. Присяжнюк І. Запровадження медіація як форми відновного правосуддя. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. №2. С.65 –69.
2. Шинкар Т. І. Застосування медіації в адміністративному судочинстві: вітчизняний та зарубіжний досвід : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. К., 2017. 220 с.
3. Степанова Г. М., Григорчук Н. П. Сучасна характеристика інституту медіації. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 1/2022 URL: http://www.lsej.org.ua/1_2022/73.pdf
4. Островська О. А., Фінько О. Л. Медіація як альтернативний спосіб врегулювання конфліктів та консалтингова послуга. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 21. С. 34-38
5. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : КНЕУ, 2004. 699 с.
6. Загальна психологія: підручник / за заг. ред. академ. С. Д. Максименка. 2 -ге вид., переробл. і доп. Вінниця: Нова Книга, 2004. 704 с. URL: http://pidruchniki.com/15021119/psihologiya/mehanizmi_opredmetnennya_psihichnih_utvoren